

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemane pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 15. novembra 1901.

Politični oddelek.

Za vseučilišče v Ljubljani.

I.

Nenadoma, že povsem nepričakovano, je te dni vprašanje o ustanovitvi jugoslovanskega vseučilišča v Ljubljani stopilo v ospredje in obrnilo nase pozornost cele monarhije.

Povod je dal nastop Italijanov, ki so se oglasili, z zahtevo, naj se v Trstu ustanovi italijansko vseučilišče. To je bilo kakor nekako znamenje, kakor bi bila zapela plat zvona. Z elementarno silo dvignili so se vsi Jugoslovani, Slovenci, Hrvatje in Srbi in odgovorili z zahtevo, da naj se najpoprej ustanovi vseučilišče v Ljubljani.

Slovenski, hrvatski in srbski visokošolci na Dunaju so priredili v avli veliko demonstracijo. V petek izročili so rektorju spomenico glede univerze v Ljubljani in protest proti nekim trditvam spomenice glede italijanske univerze v Trstu, katero spomenico so italijanski visokošolci vročili rektorju.

Spomenica glede univerze v Ljubljani se glasi:

Z ozirom na to, da se avstrijske vlade, in v najnovejšem času tudi ekscelenca ministrski predsednik pl. Körber, kažejo pripravljene, ugoditi zahtevam italijanskega naroda in italijanske delegacije glede italijanske univerze v toliko, da so se otvarjali paralelni italijanski kurzi v Inomostu in v Gradcu, dočim so se mnogoštevilnim avstrijskim Jugoslovanom že obstoječi kurzi odzemale (juridični kurzi v Gradcu in v Ljubljani l. 1848.), dalje z ozirom na to, da se avstrijske vlade skupnim zahtevam jugoslovanskih narodov po navadi niti odzvale niso, čutimo dolžnost, podati sledečo spomenico:

Mi, slovenski, hrvatski in srbski visokošolci dunajske univerze iz Dalmacije, Primorske, Kranjske, Štajerske in Koroške, zahtevamo od vlade:

a) da se ustanovi v Ljubljani slovenska univerza;

b) da se prizna veljavnost izpitov na vseh fakultetah na univerzi v Zagrebu za kraljestva in dežele, zastopane v državnem zboru na Dunaju.

Mi zahtevamo to iz sledečih upravičenih razlogov:

1. Nas je Jugoslovanov v tostranski državni polovici nad 2 milijona, katera množica je upravičena, zahtevati zase kulturno središče.

2. Nam ne dopušča naš narodni ponos, da bi na c. kr. univerzah, kjer bi nam, kakor vsem slušateljem, morala biti zajamčena enakopravnost, vedno in povsodi igrali ulogo manjvrednih gostov, kakor nas kot take smatrajo in z nami ravnaajo nemški vseučiliščniki.

3. Ne moremo prenašati, da se nas, kadar javno zahtevamo zajamčenje enakopravnosti, z brahijalno silo iztira iz — kakor to povdarja nemško visokošolstvo — „nemških“ akademičnih tal vseučiliške avle.

4. Čutimo ob vsaki taki priliki, da poklicani faktorji ne store niti jednega koraka v obrambo mejnarodnih pravic nas, jugoslovanskih vseučiliščnikov.

5. So vsi pripomočki k temeljiti izobrazbi natančnemu poučevanju ved, kakor seminarji, razni instituti itd. v rokah narodnosti, ki nam Jugoslovanom nikakor ni naklonjena.

6. Smo v tujem mestu, daleč od svoje domovine, popolnoma izolirani. Kot Slovanom nam je pri sedanjih ostrih nasprotstvih zaprta pot v vsako družbo, in prebivalstvo samo nam je pri vedno bolj poostrujočih se razmerah vedno bolj neprijazno, kar smatramo mi kot posledico fanatizma nemškega visokošolstva, ki nas proglašaja manj vrednim gostom.

7. Zabranjuje velika razdalja med našo domovino, osobito Dalmacijo, in med vseučilišnimi mesti, in iz tega izvirajoča negotovost eksistence velikemu številu jugoslovanskega dijaštva nadaljno izobrazbo na kakšnem vseučilišču.

8. Nam je ležec na srcu tudi materijalni blagor naših narodov na jugu države, in ne moremo mirno gledati, kako se neizmerna množica denarja iz naših revnih

krajev, kjer se šele dviga gospodarsko blagostanje, nosi v kraje, kjer v veliki meri cveteta industrija in promet. Na srcu pa nam je tudi, da učimo narod, česa mu treba za povzdigo materialnega blagostanja, in uvidevamo, da to moremo le, ako smo v njegovi sredi ali vsaj v njegovi bližini.

9. Ni to želja samo nas vseučiliščnikov, zastopnikov treh jugoslovanskih avstrijskih narodnostij, ampak mi izražamo s tem željo ljudstva samega, ki želi, da se njegova mladina izobrazuje na svojih tleh, v neposredni dotiki z njim samim, ki želi, da tudi ono uživa vsaj nekaj po državnem zakoniku mu zajamčene enakopravnosti in zahteva zato popolnoma konsekventno svojih šol.

10. Nas je naposled zadostno število dijakov jugoslovanskih iz tostranske državne polovice, ki bi lahko vzdrževali takšno univerzo, in prepričani smo, da se z ustanovitvijo univerze v Ljubljani število dijaštva še vsaj podvoji.

Da se tej upravičeni zahtevi jugoslovanskih narodov kolikor možno hitro ugodi, pričakujemo od visoke vlade, da podpira ustanovitev univerze po primeru dežele kranjske in občine ljubljanske, ki prispevata od letâ 1898. za ustanovitev univerze z letnimi 100.000 oziroma 20 000 K.

Protest zoper spomenico italijanskih visokošolcev se glasi:

Italijanski visokošolci dunajske univerze so izročili dne 31. oktobra 1901. Njega magnificenci rektorju spomenico, kjer utemeljujejo potrebo italijanske univerze v Trstu s tem, da imenujejo primorske avstrijske provincije italijanske.

Ker ta trditev ne odgovarja resnici, smatramo slovenski, hrvatski in srbski visokošolci, čijih narod naseljuje ogromno večino imenovanih provincij, za svojo narodno dolžnost, da proti takim javnim trditvam javno in slovesno protestiramo, pozivljajoč našo delegacijo in pred vsem interesirane občine, da odločno protestirajo na pristojnih mestih, ako bi hotela vlada na podlagi takih, resničnim razmeram ne odgovarjajočih izjav delati priprave za ustanovitev italijanske univerze v Trstu.

Italijani žive v Avstriji kompaktno kot deželno prebivalstvo samo v pokneženi grofiji Gradiški in v južni Tirolski, kjer bi edino mogla biti umestna italijanska univerza. V Primorski (Istra, Trst, Goriško in Gradiška) štejejo Slovani po ljudskem štetju z dne 31. decembra l. 1890 *) po (občevalnem jeziku!) 348.280 duš, Italijani 294.580 duš, v Dalmaciji po istem ljudskem štetju Slovani 501.307 duš, Italijani pa 16.000 duš; torej skupno štejejo Slovani v teh provincijah 849.586 duš, Italijani 310.580 duš.

Italijanska univerza v prevesno slovanskih provincijah bi bila torej za Slovane provokacija, ki bi vzbudila v prebivalstvu najvišji in upravičeni odpor.

Na Dunaju, 8. novembra.

*) To je naravno ljudsko štetje, katero je vodila Italijanom prijazna vlada. Rezultati ljudskega štetja z dne 31. decembra 1900 nam v naglici niso bili pristopni.

Jugoslovanski visokošolci so torej govorili. Naj bi njih glas odmeval po celi slovenski, hrvatski in srbski domovini in naj bi se vsi poklicani krogi z združenimi močmi zavzeli za uresničenje naše zahteve, glede katere smo Slovenci, Srbi in Hrvatje vsi složni in jedini.

V Gradcu se je zbralo v največji vseučilišni dvorani nad 200 jugoslovanskih dijakov vseh strank in struj, da zahtevajo ustanovitev slovenske univerze v Ljubljani. Govorili so: sklicatelj, predsednik „Triglava“, iur. Vidovič, iur. Polec, iur. Vek. Kukovec in več drugih slovanskih, hrvatskih in srbskih akademikov. Na predlog iur. Polca so sklenili soglasno in z velikim navdušenjem, da se brzojavno zahvalijo gg. županu Hribarju, dr. Majaronu in poslancu Povšetju za njih prizadevanja v stvari ustanovitve slovenske univerze, prošé jih za nadaljnjo delovanje. Dalje, da se brzojavno naprosijo vsi trije jugoslovanski klubi, kakor tudi občinski svet ljubljanski, naj z vso vnemo povspešuje vseučiliško vprašanje. Istotaka prošnja se je sklenila odposlati tudi deželnemu zboru kranjskemu, vsem državnoborskim slovanskim klubom ter ministru Rezeku. Slovensko časopisje pa naj pozivlja vse slovenske avtonomne zastope in druge korporacije in društva, da sklenejo takoj peticijo na državni zbor v tem smislu. — Rektor je obljubil, da vsprejeto resolucijo sporoči ministrstvu.

Tudi v Pragi so zborovali dijaki, in sicer na češki politehnik. Rektor se je zavzemal za slovensko vseučilišče v Ljubljani ter za češko v Olomucu ali Brnu. Sprejeli so resolucijo, s katero pozivljajo slovanske klube na delo za ti dve vseučilišči ter reformacijo srednjih šol. — V Ljubljani je imel mestni zastop v nedeljo izredno sejo, v kateri se je župan Hribar toplo zavzel za slovensko vseučilišče v Ljubljani. Mestni zastop stori vse potrebne korake za uresničenje tega vprašanja.

V torek so vsi trije jugoslovanski klubi predložili poslanski zbornici nujni predlog, naj ustanovi v Ljubljani vseučilišče za južne Slovane.

Politični pregled.

Državni zdor. — Sedaj, ko je končano prvo branje proračuna in je le-ta odkazan proračunskemu odseku, se bavi zbornica zopet z raznimi nujnimi predlogi. Najprej je rešila celo vrsto nujnih predlogov zastran podpore po elementarnih nezgodah prizadetim okrajem, potem pa je prišel na vrsto predlog Malorusa Romančuka, naj se izvoli posebna komisija, ki preišče dogodbe pri letošnjih galiških deželnozborskih volitvah. Ta razprava je bila sila živahna, ker so razni govorniki nastopili s takimi tožbami in dolžitvami, da je svet kar strmél. Razprava se je v četrtek dognala. Slovenski, hrvatski in srbski poslanci so v torkovi seji poslanske zbornice podali nujni predlog zastran ustanovitve jugoslovanskega vseučilišča v Ljubljani. Naše vseučiliško vprašanje je sploh postalo jako tehtno in resno, in je to vzpodbudilo Maloruse, da tudi oni zahtevajo ustanovitev svojega maloruskega vseučilišča v Lvovu. Tekom prihodnjih dni se bo državni zbor pečal z nujnimi predlogi zastran kongregacij, kar bo zopet obudilo velike viharje.